

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Lachgastoolkit voor gemeenten en milieustraten

Voorwoord

Sinds begin 2023 zien gemeenten, inzamelaars en afvalverwerkers een grote toename aan illegale dumpingen van lachgascilinders in de openbare ruimte en meerdere afvalstromen. Ook worden ze geconfronteerd met een groot aantal explosies in inzamelvoertuigen en verwerkingslocaties. Dit leidt tot gevaarlijke situaties voor de medewerkers in de afvalbranche. Naast het gevaar op menselijk letsel leiden de explosies tot grote materiële en financiële schade. Dit hindert de afvalinzameling- en verwerkingsinfrastructuur. Op basis van de Wet milieubeheer (artikel 10.21) hebben gemeenten de wettelijke zorgplicht voor het verzamelen van huishoudelijk afval. Om deze taak te vervullen biedt het Rijk deze toolkit aan met informatie over lachgas, zodat gemeenten en milieustraten precies weten hoe ze moeten handelen.

Werknemers van de milieustraat mogen lachgascilinders innemen, De lachgastanks- en cilinders vallen onder de regels van gevaarlijk afval. Bij de milieustraat kunnen ze veilig worden opgeslagen en afgevoerd.

Het Rijk zal zich blijvend inzetten op het beperken van het lachgasaanbod door te handhaven op de Opiumwet. Naast reguliere handhaving op de Opiumwet door onze opsporingsdiensten zijn we blijvend op zoek naar andere aanknopingspunten om het aanbod van de lachgascilinders die voor ontploffingen zorgen te verminderen. Ook kijken we wat we op Europees verband kunnen ondernemen. Daarnaast zetten we in om mensen blijvend voor te lichten over dit onderwerp en bewustzijn te creëren over de gevaren van lachgasgebruik om zo de vraag naar lachgas te verminderen. Op die manier willen we dat er minder lachgas beschikbaar is, gebruikt wordt en zo ook de kans afneemt dat mensen lachgascilinders verkeerd weggooien.

Deze toolkit is een initiatief van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De toolkit is opgesteld in samenwerking met het ministerie van Justitie en Veiligheid en ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Inhoud

Voorwoord	2
Informatieblad wet- en regelgeving	4
Voorlichtingsboodschap vrijwillige afvalrapers	5
Informatieblad lachgascommunicatie	6
Informatieblad beleidsmiddelen gemeenten	7
Q&A's	8
• Q&A inwoners	8
• Q&A gemeenten	8
• Q&A milieustraten	9
• Q&A inzamelaars, overslag en verwerkers	10
• Q&A vervoerders (van milieustraat / overslag naar verwerker)	10

Informatieblad wet- en regelgeving

Binnen het lachgas- en afvaldomein gelden verschillende wetten en regels. In dit overzicht zetten we de meest relevante wetten en regelgeving op een rij.

Opiumwet

Lachgas is sinds 1 januari 2023 op lijst II van de Opiumwet geplaatst. Het is daarom verboden om lachgas als genotmiddel binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken of te vervoeren, aanwezig te hebben dan wel te vervaardigen. Van onbeheerd in de publieke ruimte aangetroffen lachgascilinders kan worden aangenomen dat deze cilinders leeg zijn. Deze worden daarom niet als drugs gezien (op grond van de Opiumwet). Dit geldt ook voor lachgascilinders die worden ingeleverd bij de milieustraat. Omdat ervan uit wordt gegaan dat de cilinders leeg zijn, wordt er door de medewerkers van de milieustraat die de cilinders in ontvangst nemen niet strafbaar gehandeld op grond van de Opiumwet.

Wet milieubeheer

Lachgascilinders vallen onder de Wet milieubeheer. De cilinders hebben namelijk dezelfde eigenschappen als gasflessen en overige drukhouders.¹ Als gasflessen of drukhouders oxiderende gassen bevatten of hebben bevat en de houder zich ervan ontdoet of voornemens is zich ervan te ontdoen, is sprake van gevaarlijk afval.² Dit is het geval voor lachgascilinders. In de Wet milieubeheer staat dat het verboden is om je op onjuiste wijze van gevaarlijke afvalstoffen te ontdoen. Gevaarlijke afvalstoffen mogen enkel worden afgegeven aan een persoon die bevoegd is om deze stoffen in te zamelen, nuttig toe te passen of te verwijderen, zoals bijvoorbeeld een (mobiele) milieustraat. Inwoners moeten daarom ook (half) volle lachgascilinders inleveren bij de milieustraat. Werknemers van milieustraten mogen lachgascilinders in ontvangst nemen, omdat het gaat om (gevaarlijk) afval en niet meer om drugs. Zie daarvoor ook de Q&A's over dit onderwerp.

ADR (vervoer gevaarlijke stoffen)

Lachgascilinders zijn gevaarlijke afvalstoffen en moeten dus ook worden vervoerd op een manier die bij gevaarlijke afvalstoffen hoort.³ De landen die zijn aangesloten bij het ADR hebben gezamenlijk besloten dat de artikelen 1.1.3.1 d) en e) van het ADR zo uitgelegd moeten worden dat het vervoer door overheden van aangetroffen of in beslag genomen gevaarlijke stoffen niet onder de ADR valt. Deze stoffen mogen door overheidsdiensten of onder hun toezicht vervoerd worden zonder dat ze moeten voldoen aan voorschriften uit het ADR. De enige voorwaarde is dat het vervoer veilig plaatsvindt. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft hiervoor een werkwijze opgesteld.

De voorschriften van het ADR zijn niet van toepassing op: vervoer van gevaarlijke goederen, verricht door particulieren, indien deze goederen zijn verpakt voor de verkoop in de detailhandel en zijn bestemd voor hun persoonlijk of huishoudelijk gebruik dan wel voor recreatie of sportactiviteiten, onder voorwaarde dat maatregelen zijn genomen om elke lekkage van de inhoud onder normale vervoersomstandigheden te verhinderen. Als deze goederen brandbare vloeistoffen zijn, vervoerd in opnieuw te vullen houders, die door of voor particulieren worden gevuld, mag de totale hoeveelheid stof niet meer zijn dan 60 liter per houder en 240 liter per transporteenheid. Gevaarlijke goederen in intermediate bulk containers, grote verpakkingen of tanks worden niet beschouwd als te zijn verpakt voor verkoop in de detailhandel. Vervoer vanaf de milieustraat naar de verwerker dient te voldoen aan de ADR-voorschriften.

Arbowet

Vanuit de Arbowetgeving gelden regels voor de arbeidsveiligheid. Het niet regelen of niet maken van afspraken voor het vervoer van gevaarlijke stoffen is dus geen optie. Voor de veiligheid van omstanders en vooral van betrokken hulpverlenend personeel moet zichtbaar zijn dat het voertuig gevaarlijke stoffen bevat. In de [arbocatalogus voor de afvalbranche](#) vindt u de regels die van toepassing zijn. De arbocatalogus is vooraf getoetst door de Nederlandse Arbeidsinspectie en vormt het uitgangspunt voor het toezicht en de handhaving.

¹ 44 Gasflessen en overige drukhouders - LAP3

² Oxiderende afvalstoffen zijn "afvalstoffen die, in het algemeen door het afstaan van zuurstof, de verbranding van ander materiaal veroorzaken of daartoe bijdragen".

³ Lachgas (distikstofoxide) = UN nr. 1070.

Voorlichtingsboodschap vrijwillige afvalrapers

Inwoners zijn begaan met de kwaliteit van hun leefomgeving. Als individu of als organisatie trekken inwoners van gemeenten er soms op uit om vrijwillig afval te rapen in hun omgeving. Door de grote toename van gedumpte lachgascilinders in de openbare ruimte, treffen deze inwoners gevaarlijk afval aan tijdens hun opruimacties. Hoewel dit goed bedoelde initiatieven zijn, kunnen er door onduidelijkheid van afvalscheiding via deze weg alsnog lachgascilinders in de afvalstroom terechtkomen. Met de onderstaande boodschap kunt u deze vrijwilligers informeren over wat zij kunnen doen als ze lachgascilinders aantreffen. Ook kunt u de problematiek rondom lachgascilinders toelichten.

Motiveer hen om door te gaan met het goede werk

Wij hechten veel waarde aan uw inzet om onze gemeente mooi, schoon en veilig te houden. Uiteraard willen wij dat u dit veilig kunt doen. Daarom attenderen wij u op de ontwikkelingen in het zwerfafvaldomein en de toename van dumpingen van lachgascilinders.

Wijs de vrijwilligers op de recente ontwikkelingen in het zwerfafvaldomein

Sinds 1 januari dit jaar worden steeds vaker lachgascilinders aangetroffen in onze parken en andere openbare plekken. Hiermee worden niet de kleine patronen bedoeld, maar cilinders van 600 gram of meer. Zie hieronder het verschil tussen lachgaspatronen en cilinders.

Lachgaspatronen

Vaak aangetroffen lachgascilinders

Wijs vrijwilligers op de gevaren die het verkeerd weggooiën van lachgascilinders heeft en dat het gevaarlijk afval betreft. Bied hun handelingsperspectief.

Lachgascilinders zijn gevaarlijk afval. Zij vallen onder dezelfde categorie als gasflessen.⁴ Het verkeerd weggooiën ervan vormt een gevaar voor de afvalketen. Als lachgascilinders in de afvalbak terechtkomen, leidt dat tot explosies in de inzamelwagens en de afvalverbrandingsinstallaties. Treft u lachgascilinders aan in uw buurt? Meld het dan bij de gemeente. Wij kunnen de cilinder op een veilige manier opruimen en afvoeren.

Weet u zeker dat lachgaspatronen leeg zijn? Dan kunt u ze bij het restafval gooien. Volle patronen of patronen waarvan u niet zeker weet of ze leeg zijn, kunt u bij de milieustraat aanbieden. Het is klein chemisch afval.

Voor meer informatie over de gevaren van lachgasgebruik en het verkeerd weggooiën van de cilinders kunt u kijken op Rijksoverheid.nl.

⁴ 44 Gasflessen en overige drukhouders - LAP3

Informatieblad lachgascommunicatie

Het is vanaf 1 januari 2023 verboden om lachgas voor recreatief gebruik binnen Nederland te vervoeren, te verkopen, te produceren of in bezit te hebben. Het is schadelijk voor de gezondheid van de gebruiker. Daarnaast is het ook gevaarlijk. Gebruikers kunnen ongelukken veroorzaken als zij onder invloed de weg op gaan. Drugs en andere gezondheidsgerelateerde communicatie moet gebalanceerd en gericht gebeuren. Brede campagnes kunnen leiden tot negatieve effecten en niet-gebruikers verleiden tot het experimenteren met drugs. Vanuit het Rijk informeren wij, via het Trimbos-instituut, de gebruikersdoelgroep over de gevaren van lachgasgebruik, de problemen in de afvalketen en het gevaar van het verkeerd weggooien van de cilinders. Dit doen we onder meer via sociale media. Gebruikers kunnen ook met hun vragen terecht bij het Trimbos-instituut. Zowel de websites van Rijksoverheid voor het algemene publiek als de websites van het Trimbos-instituut, zijn aangevuld met de laatste ontwikkelingen op het gebied van lachgas. Naast de voorlichting over het correct weggooien van de lachgascilinder na gebruik ligt de focus van het Rijk op preventie.

Het Trimbos-instituut heeft een handreiking gepubliceerd voor gemeenten, handhavers en preventieprofessionals in de aanpak van de verkoop en gebruik van lachgas. Deze handreiking wordt begin 2024 geüpdatet met de laatste informatie over het afvalprobleem. Met deze handreiking kunnen gemeenten hierover zelf communicatie organiseren. In deze handreiking wordt ook verwezen naar andere relevante informatiebladen en staat communicatiemateriaal dat u kunt overnemen.

Informatieblad beleidsmiddelen gemeenten

Dit informatieblad moet u als gemeente en inzamelaar in staat stellen om lachgascilinders zo goed mogelijk uit het restafval en de openbare ruimte te weren. Het Rijk heeft als rol om te handhaven op het lachgasverbod en daarmee het aanbod van lachgas zoveel mogelijk tegen te gaan. Het Rijk wil de vraag naar lachgas met voorlichting en communicatie tegengaan. Recreatief lachgasgebruik is niet 100% tegen te gaan en daarmee bestaat er altijd een kans dat lachgascilinders terecht komen bij de gebruiker en daarmee de kans dat het in het restafval of de openbare ruimte terecht komt.

Gemeenten dragen de wettelijke zorgplicht voor afvalinzameling (Wet milieubeheer artikel 10.21) en hebben daarmee een aantal beleidsinstrumenten die zij kunnen inzetten om lachgascilinders uit de openbare ruimte en het restafval te weren.

Instrument	Info/ afweging
Communicatie	<p>Als Rijk adviseren wij gemeenten om gerichte communicatie op de gebruiker te ondernemen. Het Rijk doet dit ook al via het Trimbos-instituut. Brede campagnes/communicatie over drugs kunnen mensen die momenteel geen drugs gebruiken aanzetten tot drugsgebruik. Dit is onwenselijk en kan het probleem verergeren. Gemeenten kunnen daarnaast wel breed communiceren over het verkeerd weggooien van gevaarlijk afval, zoals batterijen, gasflessen en overige drukhouders.</p> <p>Ook via het Trimbos-instituut is voorlichtingsmateriaal beschikbaar. Zie hiervoor de handreiking.</p> <p>Als laatste nudge voor gebruikers/ ontdoeners zijn waarschuwingsstickers voor ondergrondse containers ontwikkeld. Dit format kunt u overnemen en aanpassen met uw eigen gemeentelogo.</p>
Cameracontrole i.c.m. kunstmatige intelligentie	<p>Cameracontrole, gecombineerd met kunstmatige intelligentie en sensoren op inzamelvoertuigen, kan helpen om lachgascilinders in het afval te herkennen. Hierdoor kan een waarschuwing worden afgegeven om niet te persen. Hiermee kan een explosie in de vuilniswagen worden voorkomen en kunnen risicolocaties worden geïdentificeerd. Op basis hiervan kan gerichte actie worden ondernomen, zoals het inzetten van pascontroles of gerichte communicatie in die wijken.</p>
Financiële prikkel (retourpremie)	<p>Het staat gemeenten vrij om een financiële prikkel in te bouwen (beloningssysteem) als tegenprestatie voor het inleveren van lachgascilinders. Hoewel het in theorie effectief zou kunnen zijn, raden wij dit als Rijksoverheid af. Met een beloningssysteem voor drugs co-financier je (indirect) drugsgebruik. Daarnaast kan een beloningssysteem ook ander ongewenst gedrag in de hand werken (perverse prikkel). Een voorbeeld hiervan vormen mensen die grote hoeveelheden gevaarlijk afval rapen en vervoeren (statiegeldjagers) of kinderen die op zoek gaan naar lachgascilinders en daarmee aan gevaarlijk afval worden blootgesteld.</p>
Pasjescontrole	<p>Een (her)introdactie van een pasjescontrole kan worden overwogen op risicolocaties. Dit heeft echter wel als negatief bijeffect dat dit bijplaatsingen kan verergeren of in de hand speelt.</p>
Chemokar en mobiele milieustraten	<p>Sommige gemeenten gebruiken een chemokar. Deze kunnen gemeenten inzetten om gevaarlijk afval op te halen bij huishoudens. De chemokar kan ook worden ingezet voor gebruikte lachgascilinders. Dit kan een verlagende drempel zijn voor mensen om alsnog hun lachgascilinders in te leveren.</p> <p>Ook mobiele milieustraten kunnen hiervoor dienen. In beide gevallen is belangrijk dat wordt voldaan aan de eisen in de Regeling vervoer huishoudelijk gevaarlijk afval.</p>
Apps/ locatiegebonden QR-codes	<p>Dit instrument voorkomt niet het verkeerd weggooien van gevaarlijk afval, maar verkort wel de tijd dat gevaarlijk afval in de openbare ruimte ligt en daarmee de kans dat vrijwilligers die afvalrapen het onbewust alsnog bij andere afvalstromen gooien.</p> <p>Via apps (bijvoorbeeld mycleancity app) kunnen inwoners een melding maken van bijplaatsingen en zwerfafval. Op basis hiervan kunnen gemeenten dit opruimen.</p> <p>Als alternatief kunnen op hotspots waar veel lachgascilinders worden gevonden (of zwerfafval in het algemeen) QR-codes worden geplaatst. Inwoners kunnen deze scannen als ze een melding willen maken van zwerfafval. Dat maakt het laagdrempelig.</p>

Q&A's

Q&A inwoners

Waar kan ik lachgascilinders laten?

Lachgascilinders moeten naar de milieustraat. Dit geldt ook voor andere gasflessen en drukhouders. Deze producten zijn gevaarlijk afval. Het verkeerd weggooien hiervan, bijvoorbeeld in de grijze container thuis, maar ook bij andere afvalstromen, zorgt voor gevaarlijke situaties voor de medewerkers in de afvalsector. Daarnaast is het verkeerd weggooien van gevaarlijk afval strafbaar op grond van de Wet milieubeheer.

Ben ik strafbaar als ik lachgascilinders naar de milieustraat breng?

- Het bezit van lachgas is strafbaar. Ben je toch in het bezit zijn van een lachgascilinder? Dan is het belangrijk dat je deze niet weggooit op een manier die gevaar oplevert voor een ander. Inleveren bij de milieustraat voorkomt dat er gevaar voor anderen ontstaat.
- De politie treedt in verband met het lachgasverbod op waar signalen zijn van strafbare feiten die wijzen op bezit, handel, import en export van drugs.
- Zodra de politie afwijkend weggedrag constateert en er signalen zijn van strafbare feiten, handelt de politie daarop, kijkend naar de feiten en omstandigheden.

Q&A gemeenten

Zwerfafval

Zijn er adviezen of beperkingen in het vervoer van lachgas cilinders als zwerfafval door medewerkers van de buitendienst?

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft een werkinstructie opgesteld voor het vervoer van aangetroffen en in beslaggenomen gevaarlijke stoffen door overheden. Hierin staan de regels en adviezen opgesteld.

Mag iedere medewerker van de buitendienst de cilinders oprapen?

In principe mag iedere medewerker van de buitendienst cilinders oprapen. In de [arbocatalogus-afvalbranche](#) staan enkele verplichtingen waaraan moet worden voldaan. De afvalsector is bezig met het aanpassen van de arbocatalogus zodat deze in lijn is met de lachgasproblematiek.

Moeten we deze inleveren bij de milieustraat of mag dit ook bij de politie?

De cilinders moeten worden ingeleverd bij de Milieustraat. Deze mag men daar aannemen.

Bij hoeveel cilinders die we aantreffen dienen we de politie in te schakelen?

U hoeft de politie niet in te schakelen als u cilinders aantreft in de openbare ruimte. U mag ervan uitgaan dat deze cilinders leeg zijn.

Klopt het dat we niet hoeven te checken of cilinders leeg zijn?

U hoeft niet te controleren of de cilinders leeg zijn. Bij dumpingen in het openbaar mag u ervan uitgaan dat de cilinders leeg zijn en daarmee geen drugs zijn, maar gevaarlijk afval.

Moeten we de locaties waar we de cilinders aantreffen registreren?

Voor de opsporingsdiensten hoeft u de locaties van de gedumpte cilinders niet te registreren. U bent als gemeente vrij om dit voor uw eigen database te registreren.

Q&A milieustraten

Hoeveel lachgascilinders mag 1 privépersoon per keer inleveren? Of zit hier geen limiet op?

Hier zit geen limiet op.

Moeten milieustraten controleren of de cilinders leeg zijn?

Nee, u mag er altijd van uitgaan dat de lachgascilinders leeg zijn. U bent als milieustraat niet strafbaar.

Kunnen we inwoners garanderen dat hun gegevens (via de toegangspas) niet gekoppeld wordt aan het inleveren van cilinders?

- Het staat milieustraten vrij om met een toegangspassysteem te werken of niet.
- Doordat lachgascilinders als gasflessen en overige drukhouders kunnen worden geclassificeerd, blijft algemeen wat wordt ingeleverd. Het wordt dus niet expliciet als “lachgascilinder” aangemerkt.

Mogen we de inleverfaciliteit ook buiten de milieustraat optuigen om deze toegankelijker te maken?

U kunt het inleveren van lachgascilinders laagdrempeliger maken met bijvoorbeeld een chemokar. Met een chemokar mag u gasflessen ophalen. Ditzelfde geldt voor het gebruik van mobiele milieustraten. Een chemokar/mobiele milieustraat moet, los van de eisen in de Regeling vervoer huishoudelijk gevaarlijk afval, ook voldoen aan de eisen in de Wet milieubeheer. Dit betekent bijvoorbeeld dat er een VIHB-registratie of een inzamelvergunning nodig is.

Zijn inwoners illegaal zolang ze onderweg zijn naar de milieustraat?

- Het bezit van lachgas is strafbaar. Mocht je toch in het bezit zijn van een lachgascilinder, is het belangrijk dat je deze niet weggooit op een manier die gevaar oplevert voor een ander. Inleveren bij de milieustraat voorkomt dat.
- De politie treedt in verband met het lachgasverbod op waar signalen zijn van strafbare feiten die wijzen op bezit, handel, import en export van drugs (en ook voor overtreding van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen van verboden middelen).
- Zodra de politie afwijkend weggedrag constateert en er signalen zijn van strafbare feiten, handelt de politie daarop, kijkend naar de feiten en omstandigheden.

Waar kan ik heen met de ingeleverde cilinders als mijn verwerker ze niet meer mee neemt?

Hierover vindt nog overleg plaats. Wij hopen u hier binnenkort over te kunnen informeren.

Mogen alle soorten, vormen en groottes worden ingenomen?

Ja, dat mag.

Mogen we een inleververgoeding geven om mensen te motiveren in te leveren?

Gemeenten zijn vrij om een financiële prikkel in te bouwen (retourpremie). Hoewel het effectief kan zijn, raden wij het als Rijk af. Beloningssystemen kunnen perverse prikkels in de hand werken (bijvoorbeeld mensen die grote hoeveelheden gevaarlijk afval rapen en vervoeren of kinderen die opzoek gaan naar lachgascilinders en aan gevaarlijk afval worden blootgesteld).

Op welke wijze mogen we onze inwoners wijzen op het inleveren van cilinders?

Gemeenten zijn vrij om zelf te bepalen hoe zij hun inwoners willen wijzen op het inleveren van lachgascilinders bij de milieustraat. Het Trimbos-instituut heeft hier een handreiking voor geschreven hoe een gemeente dit als beste kan aanpakken. Brede communicatie over drugs kan drugsgebruik juist in de hand werken en het probleem verergeren. Betrek daarom altijd collega's binnen uw organisatie die aan gezondheids- en drugsthema's werken.

Q&A inzamelaars, overslag en verwerkers

Ik heb een lachgascilinder aangetroffen naast de vuilcontainer (e.g. glasbak of textielbak) wat moet ik doen?

Hiervoor kunt u een melding maken bij de gemeente. Deze kunnen het veilig vervoeren en opslaan.

Ik heb een lachgascilinder in mijn apart ingezamelde recyclebare afvalstroom aangetroffen, wat moet ik doen?

Deze moet u afvoeren naar een verwerker.

Q&A vervoerders (van milieustraat/ overslag naar verwerker)

Moeten vervoerders die lachgascilinders van de milieustraat naar de verwerker vervoeren voldoen aan de ADR?

Ja, vervoerders die lachgascilinders/gevaarlijk afval van de milieustraat naar de verwerker vervoeren, moeten voldoen aan bijlage 1 van de ADR-voorschriften.

Zijn vervoerders die lachgascilinders van de milieustraten vervoeren strafbaar onder de Opiumwet?

- Cilinders die bij milieustraten worden ingeleverd, worden als afval gezien en worden verondersteld leeg te zijn.
- Lege lachgascilinders worden niet als drugs aangemerkt op grond van de Opiumwet. Dit betekent dat ze kunnen worden ingezameld door afvaldiensten en verwerkt kunnen worden onder de voorwaarden die gelden voor gasflessen en overige drukhouders.

Dit is een uitgave van
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

September 2023